

13. Швайка Л.А. Розвиток і регулювання видавничого підприємництва [Текст] : монографія / Л.А. Швайка. – Львів : Українська академія друкарства, 2005. – 432 с.



**Вовк М. М.**

*студентка II курсу юридичного факультету  
Тернопільського національного  
економічного університету*

**Науковий керівник:** *к. психол. н., доцент кафедри  
психології та соціальної роботи ТНЕУ*

*Бугерко Я. М.*

### **ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ОСВІТИ І КУЛЬТУРИ НА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ**

Українське суспільство та його освітня сфера нині перебувають у стані трансформації. Реформи в царині вітчизняної освіти потребують якісно наукового обґрунтування, оскільки модернізаційні процеси, що впроваджуються, – це інвестиції в розвиток українського суспільства XXI ст. Від змісту, якості та динамічності цих процесів залежить характер інтеграції України в європейський та світовий освітній простір [3, с.100].

Зміни в сутнісних характеристиках вітчизняної освіти зумовлені низкою причин: здобуттям незалежності України, тяжінням до європейських соціальних і правових цінностей, поступовим зміщенням акцентів з інтересів держави до інтересів людини тощо. Освіта, як найважливіша складова культури, забезпечує трансляцію культурного досвіду поколінь. Одна з її головних функцій, визначена цілями соціалізації людини – формування творчих здібностей особистості, передача духовних цінностей і соціальних норм. Ця функція набуває особливого звучання в епоху глобалізації соціального життя [4].

Молода людина зможе повноцінно та плідно діяти в сучасному суспільстві, якщо вона буде прогнозувати розвиток різноманітних подій та явищ, бути мобільною та максимально реалізовувати свій творчий, духовний, моральний, естетичний та пізнавальний потенціали. Нова культурно-освітня парадигма – «від людини розумної до людини духовної» передбачає морально-духовне формування підростаючої особистості. Реалізація зазначеного повинна починатись ще зі шкільної парти. Значні можливості має запропонована А. В. Фурманом модульно-розвивальна система навчання, котра проектує і практично реалізує такий висококультурний освітній простір, у якому педагог і його вихованці професійно працюють із психолого-педагогічним змістом численних міжсуб'єктних взаємостосунків [5; 6]. Водночас він забезпечує не тільки потенційну, а й реальну відкритість кожного учасника навчання новому досвіду, поетапно формує творче пошукове ставлення до світу і самого себе [2, с. 36].

Єдність освіти й духовності, їх тісний взаємозв'язок є важливою характеристикою української ментальності та однією з найбільш важливих

констант загальнолюдської культури. Ще древні мислителі всіх цивілізацій вичерпно обґрунтували нерозривну єдність мудрості і блага, пізнання і чесноти, думки і гідності та значення цієї єдності для якості і міцності соціального порядку. За порушенням цього взаємозв'язку неминуче настає відхилення від соціальної норми, втрата суспільством моральних орієнтирів, духовна, культурна та соціальна деградація. Відчуження освіти від духовності спричиняє формування бездуховної й безвідповідальної інтелектуальної еліти і, як наслідок, – зростання соціального ризику в усіх сферах [1, с.157].

Сучасні реалії створюють нові установки та ціннісні орієнтації студентства. Погляди молоді поступово змінюються від образу споживача та пасивного спостерігача в бік активної особистості, яка не байдужа до долі своєї країни та її майбутнього. Сьогодні освічена людина – це не тільки «людина знаюча», зі сформованим світоглядом, а перш за все людина всебічно підготовлена до життя, що орієнтується в складних проблемах сучасної культури, здатна осмислити своє місце у світі; людина відповідальна за використання свого знання на благо, а не на зло. Освічена людина – це, перш за все, духовна людина.

Сучасна освіта покликана створити сприятливі умови для духовного розвитку людини, для формування здатності людини жити і здійснювати свої вчинки та практичні дії по совісті, людини готової до випробувань і здатної їх сприймати спокійно, без почуття страху та власної невпевненості. Власне, мова йде про формування у людини духовності, яка має розвиваючий і динамічний характер, а тому робить особистість здатною змінюватися під впливом нових знань і методологічних підходів, враховувати нинішні умови, обставини, ситуації і адекватно реагувати на них, формувати свій світогляд. Зазначене відображає одну з найважливіших закономірностей відновлення і збагачення духовного світу людини в умовах нашого часу.

Донедавна вважалося (а часто ця думка є панівною і сьогодні), що знання становлять основу внутрішнього світу людини, її духовності. Подібне розуміння духовного не випадкове, воно має під собою вагомі підстави. Справа в тому, що протягом багатьох років громадській думці нав'язувалася ідея: найважливіше – це знання, майстерність, професіоналізм. Однак однобічний раціоналізм, особливо сайєнтистського тлумачення явно недостатній для визначення духовності людини й суспільства. Адже духовність не формується шляхом «по-предметного» навчання основам наук. Освіта, в основному, дає людині знання, сприяє розвитку її інтелекту, професійних якостей і навичок. Сказане зовсім не означає применшення значення даної сфери культури, «...йдеться лише про те, що сфера духовності ширша за обсягом і багатша за змістом від того, що пов'язано зі сферою раціональності» [1, с.159]. Стрижневими поняттями, навколо яких концентрується гуманістичний сенс духовності є: Віра, Надія, Любов і мудрість життя – Софія. Професіоналізм, як і будь-яка майстерність, якщо не зорієнтований духовно-моральними цінностями, може спричинити, за певних умов, схильність людини не до добра, а до зла.

Духовність майбутнього фахівця є інтегративною професійно значущою якістю особистості, що характеризується орієнтацією на духовні цінності культури в особистісному саморозвитку та міжособистісній взаємодії. До основних критеріїв сформованості цієї якості професор Дубасенюк О.А. відносить:

культурну компетентність, представленість духовно-культурних цінностей в аксіологічному потенціалі особистості, емпатійність, цілепокладання у сфері духовного життя та включеність студента у духовно-практичну діяльність [4]. Відтак, організаційно-педагогічні особливості духовно-морального становлення студентів вищого навчального закладу передбачають: інтеграцію знань про цінності духовної культури, збагачення морально-духовних потреб, розширення досвіду духовного пізнання на основі активізації духовно-практичної діяльності та прагнення до морально-духовного самовдосконалення.

Єдність інтелекту та знань, з одного боку, і високої духовності – з іншого, утворюють духовну вертикаль, фундаментально важливу для конституювання внутрішнього простору суспільства й культури, що забезпечує його глибину і багатовимірність. Ця вертикаль стає основою духовної константи, стандартом і моделлю соціальної поведінки, соціокультурне відтворення яких забезпечує життєздатність суспільства, його творчу орієнтацію, безпеку й здатність до розвитку людського потенціалу. Сучасна система освіти України вимагає подальшого поглиблення взаємодії освіти і духовності, що дає підстави для вирішення цієї проблеми, як на рівні теоретичних досліджень, так і на рівні її практичної реалізації.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеєнко А. П. Освіта і духовність: перспективи взаємодії / А.П.Алексеєнко, І. В. Летік, В. Ростовська // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного інституту імені Г. С. Сковороди : науково-теоретичний збірник. – 2013. – № 31. – С. 156–162.
2. Бугерко Я. М. Освітній простір як фактор духовного зростання особистості / Я. М. Бугерко // Сучасний вимір психології та педагогіки: Зб. тез наук. робіт учасників міжнар. н.-пр. конф. (м. Львів, 26–27 травня 2017 р.). – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2017. – С. 36–39.
3. Гальонкіна Ю. С. Юридична освіта як соціокультурний феномен / Ю.С.Гальонкіна // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Данила Галицького. – 2016. – № 13. – С. 100–104.
4. Дубасенюк О.А. Духовно-моральне виховання студентської молоді О.А.Дубасенюк // Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Житомир, 22-23 травня 2014 р.) / За ред. О. А. Дубасенюк, В. А. Ковальчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 78–87.
5. Фурман А.В. Теорія освітньої діяльності як метасистема // Психологія і суспільство. – 2001. – №3. – С.105–141, 2002. – № 3–4. – С.20–58.
6. Фурман А.В. Модульно-розвивальне навчання: принципи, умови, забезпечення. – К.: Правда Ярославичів, 1997. – 340 с.

